

julivia també en una obra de Miquel Roger (1905), narrador de la Costa Brava, citat per *AlcM*.

Aquest no li posa accent, si bé al cap de l'articlet escriu *julivia*. Però no hi ha accent en cap de les cites, i s'ha d'accentuar *-via* (com jo mateix sento de boca d'un gironí-cadaquésenc, 1981), car només així ens expliquem la variant *gelovia*, en què el mateix *AlcM* ho recollí, a Palafrugell i Llofríu, com a nom d'un peix d'alguer i roquer, vionat de colors molt vives: si és *julivia*, passant per *julevia* dissimilat, una metàtesi vocàlica dóna ben llisament *jeluvia* (de pronúncia idèntica). M'ho explicaria a base dels colors vistosos que tothom pondera, i per la «gentilesa» que suggereixen les denominacions sinònimes *donzella* i *senyoreta*: això conduïa naturalment l'etimologia popular a veure en *juliola* un diminutiu de l'adjectiu antic i provençalat *jolia*, *joliva*; i llavors es podia passar, amb un sufix més diminutiu, a *juliv-iyła* (< ĭCŪLA), el qual, en la fonètica del Baix Empordà, havia de sonar *juliv-iyya* = *julivia*.

En fi ens queda encara l'altre sinònim, ja assenyalat per Josep Pla, com a propi de l'Alt Empordà, i que en efecte apareix també, en la novel·la de Sagarra, com a peix de poc valor: «aquests vailets, que s'estan quatre hores amb l'aigua al ventre i es barallen, fins a la primera sang, per un franquet <'cranc de mar'> o una *guiula*, que no valen ni per a esquer de pescall» (*All i Salobre*, 12). Jo també vaig sentir *giulà* explicat com «donzell» a Colera, on me'l descrivien com de color groc i peix que agafen amb gambina; i a la Costa de Cadaqués, amb què m'illustraren el nom de Sa Font de *sax giulàs*, en una cala de la península del Cap de Creus (1964).

I això, formalment, ja és força més difícil de connectar amb *juliola* o *JULIS* o *juell*, però potser no del tot impossible. ¿S'hi hauria pogut arribar desde *JULIS* amb eliminació dissimilatòria de la *l*, i reculada de l'accent des de *gióla* a *giulà*? o ¿a base d'un altre diminutiu *JŪLŪLA d'on en oc. *jūyla > *jūla (tal com *piuze* de *pūuze PULICEM*)? Difícilment per via merament fonètica, a causa de la *g*-velar, ni que pressuposem una provenença occitana. Si no fos que hi hagués contaminació del lldg. *guieulà*, delf. *quieulà*, que el *TdF* ens presenta com a variants del prov. *quilà* 'xisclar'. O bé encreuament amb (*a*)*guija* 'agulla', per la forma escripturada de la *juliola*. Tanmateix no descarto que hi hagi un nexa per aquests o per altres camins.¹

DERIV.: *Joeller* (Roses) xarxa de pescar joells.

¹ Trobo que, en canvi, podem descartar altres idees.

AlcM diu que *juliola* ve del nom del mes de *juliol*, perquè es pesca «preferentment» per aquest mes.

És una dada fundada en una etimologia popular d'algun informador amb ínfules etimològiques, que no veig confirmada per cap font mancada de prejudicis. De fet recordo que se'n pesquen almenys des de l'abril al setembre. Per a *guiula* havia pensat que el gr. *ἐχιδνα* 'eriçó' pogués ser canviat en un **EQUID(U)LA* de ll. vulgar, per adaptació a tipus fonètics i lexicals llatins, però ja això és ben arbitrari, i la semàntica tampoc no ens hi encoratja.

Juliot, *júlit*, V. *enjòlit Julivell*, *juliverdassa*, *julivert*, *julivertada*, *julivertera*, V. *jull Julivia*, V. *juliola*

JULL, del ll. vg. *JŪLIUM*, alteració del ll. *LŪLIUM* id., per una mena de dissimilació. □ 1.ª doc.: *Evang. del Palau*, c. al S. xv. Del qual *AlcM* cita «E lo yull tan que-y és nat».

OPou entre *cugula* i *arròs* posa «*Juy* o *jull*: *lolium*» (1575, *ThPu.*, 325): la 1.ª variant és la gironina, la 2.ª la valenciana. Un romanço que es degué escriure c. 1832, bescanta una població pobra perquè «la gent no tenen coló a la cara / de menjar-ne pa de *jull*, - favolins y coses aspres» (recollit a l'*Espluga* de F., *MilàF, Romllo.*, 105.6). Usual encara en el P. Val. *jull*, *Cavanilles, Obs.* II, 325. Simbòlic com a mala herba dels sembrats. Passada la guerra, mostra Màrius Torres la seva fe en Catalunya «que floriria encara, si aquesta terra amarga / un dia fos coberta d'una crosta de sal. / Però l'alè de Déu novament hi circola! / I, granant en silenci les espigues del mal, / ella traurà forment del *jull* i la *cugula*» (*La galerna i el llamp* ---, v. 14).

El toscà *gioglio* (ja en autors toscans dels Ss. XIII i XVII, i avui forma rural de la regió, cf. *Rohlfs, VKR* I, 350), marchigiano *jojjo* (*Servigliano, ARom.* XIII, 257), oc. *juelh* i formes dialectals del Friül i del Liònes, igual que el mot català, corresponen a una base *JOLIUM*, que es troba documentada en un glossari llatí conservat en un ms. parisenc del S. IX («acallis: *iolio* sive *zezanía*», *CGL* III, 631.19). Aquestes formes, igual que els it. *giglio* 'lliri' de *LILIUM*, i *igiulare* de *ULULARE*, s'expliquen per una dilació *LJOLJU, seguida de dissimilació *JOLJU*; continuant la tendència assimilatòria fins a un *JOJU, en resultà cast. *joyo* i gall.-port. *joio*. Continuació normal de *LOLIUM* són l'arag. *luello* [mj. S. XIII], l'it. *loglio* i altres formes dialectals; i possiblement el cognom *Llull* (l'etimologia «germànica» que li voldria assignar *AlcM* em sembla fantàstica, entre altres coses perquè el nom citat del Förstemann no té aspecte germànic sinó de manlleu del llatí): la meitat dels cognoms vénen d'antics sobrenoms o malnoms, i és clar que el primer *Llull* (besavi o rebesavi del gegantesc pensador) pogué ser home reputat, per exemple, per mal geni verinós; inútil dir que relacionar aquesta idea de 'verí' amb Ramon fóra agafar el rave per les fulles.

Més dissimilat diuen *juny* a Pradell d'Urgell, segons *AlcM*. *Griera* dóna *žúĭ* (*ĝúĭ*) com a cat. or. i balear, *žŷĭ* com a capcinès (*BDC* VIII, 21; v. 26; III, 127; cf. encara *BDC* XIII, 2 i XVII, 29).

DERIV.: *Jullós*: «Les flequeres --- deven comprar bona farina e bella, e no *juylosa* ne terrosa ne cruxent», *CosíFort.* (OI., p. 396). *Jullada*. *Juller*. *Enjullar*; *enjullat* 'enlluernat' tort. (*BDC* III, 84) que degué significar de primer 'intoxicat per farina molt jullosa', d'on després el sign. figurat, afavorit encara per la influència d'*enlluernar*, *lluir* etc.

CPT.: Com que el *jull* és una de les herbes més escampades pels camps sembrats es comprèn que meto-